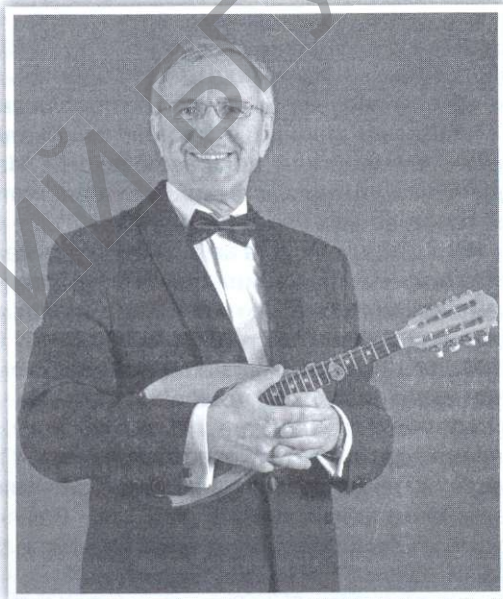

Верная спадарожніца — домра

Бясега з Мікалаем Марэцкім

Самую знакавую перамогу і званне лаўрэата першай прэміі Міжнароднага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах у г. Чарапаўцы дамрыст Мікалай Марэцкі заваяваў у 1992 годзе, будучы сталым і вядомым музыкантам, салістам Беларускай дзяржаўнай філармоніі і старшым выкладчыкам Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі (цяпер — Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі). На той момант у багажы музыканта было званне лаўрэата (другой прэміі) VII Усесаюзнага конкурсу артыстаў эстрады ў Маскве, якую ён атрымаў разам з гітарыстам В. Жывалеўскім у 1983 годзе. Вынікам творчых пошукаў і сумеснага супрацоўніцтва М. Марэцкага з рознымі беларускімі музыкантамі сталі перамогі на прэстыжных міжнародных конкурсах выканаўцаў у Італіі (1995 год), Германіі. А ў 2001 годзе М. Марэцкі атрымаў першую прэмію (у намінацыі мандаліна) на Міжнародным конкурсе ў Швайнфурце (Германія). Менавіта М. Марэцкага і яго калег Я. Валасюка, А. Сакалоўскую, В. Каладка Мсціслаў Растраповіч у свой час запрасіў да ўдзелу ў пастаноўцы балета С. Пракофьева «Рамэа і Джульета», якая з поспехам прайшла ў Літве, Германіі, Грэцыі, Егіпце ў 1998 — 2001 гадах.

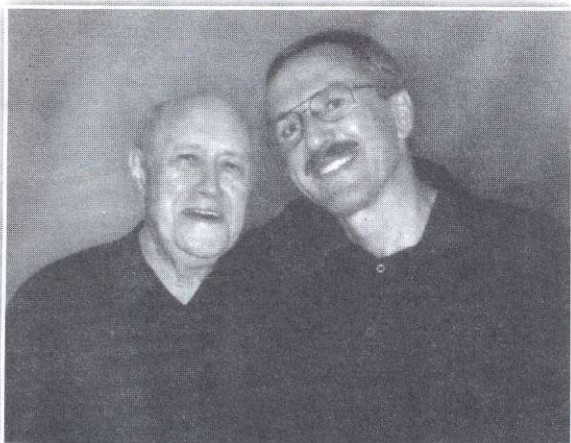

За сваю шматгадовую працу Мікалай Мікалаевіч выхаваў не адно пакаленне выдатных дамрыстаў і мандаліністаў, лаўрэатаў і дыпламантаў шматлікіх конкурсаў, у тым ліку Рэспубліканскага конкурса імя І. Жыновіча. Ён арганізаваў шэраг фестывалю і канцэртных праграм з удзелам знакамітых замежных музыкантаў. Бездакорнае выканальніцкае майстэрства і педагогічны вопыт М. Марэцкага карыстаюцца заслужаным аўтарытэтам сярод калег-музыкантаў бліжняга і далёкага замежжа. Яго запрашаюць на розныя конкурсы ў якасці члена журы. У 2010 годзе М. Марэцкі быў узнагароджаны медалём Францыска Скарыны.

З вядомым беларускім дамрыстам і мандаліністам Мікалаем Марэцкім гутарыць дацэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, кандыдат мастацтвазнаўства **Ларыса Таірава**.

Ларыса Таірава. Вясной прайшоў конкурс выканаўцаў на народных інструментах імя І. Жыновіча сярод вучняў музычных школ у Лідзе, дзе ты быў членам журы. Якія ў цябе ўражанні ад гэтай падзеі? Ці многа дамрыстаў удзельнічала ў гэтым конкурсе? Які ўзровень іх падрыхтоўкі?

Мікалай Марэцкі. Мінулы конкурс — падзея доўгачаканая, таму што адбываецца раз у тры гады. Звычайна такія конкурсы праводзіліся ў канцы сакавіка, што супадала з вясновымі канікуламі. А сёлетні конкурс прайшоў у маі. Мне прыемна адзначыць, што дамрыстаў на конкурсе было

М. Растроповіч і М. Марэцкі

даволі шмат, а іх выканальніцкі ўзровень значна павысіўся ў параўнанні з мінулым конкурсам.

Найбольш моцнае ўражанне выклікалі прадстаўнікі магілёўскай домравай школы. На долю магіляўчан выпала самая большая колькасць узнагарод ва ўсіх узростах груп.

Л. Т. *А што паказаў конкурс выканаўцаў на народных інструментах сярод навучэнцаў музычных каледжаў, які адбыўся літаральна праз тыдзень у Брэсце?*

М. М. Тут таксама наперадзе былі магіляўчане. Два першых прызавых месцы занялі прадстаўнікі Магілёўскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М. А. Рымскага-Корсакава. Першую прэмію атрымаў навучэнец III курса Аляксандр Мельячэнка (клас выкладчыка І. Э. Раманавай). Другое — Анастасія Касцяневіч (клас выкладчыка І. А. Забелавай). І трэцюю прэмію падзялілі чацвёрта канкурсантаў, двое з якіх навучэнцы Магілёўскай дзяржаўнай гімназіі-каледжа мастацтваў.

Л. Т. Цікавы расклад!

М. М. Так. Адметны вынік магілёўскай домравай школы — гэта заслуга не толькі маладых таленавітых выканаўцаў і іх выкладчыкаў. Сённяшнім станам домравага выканальніцтва на Магілёўшчыне мы абавязаны перш за ўсё выдатнаму музыканту Леаніду Леанідавічу Іванову — заснавальніку Аркестра рускіх народных інструментаў Магілёўскай абласной філармоніі, які зараз носіць яго імя. Аркестр з'яўляецца свайго роду акумулятарам таленавітай моладзі. Гэта асяроддзе адукацыі, высокага прафесійнага прыкладу (ёсць да чаго імкнуцца). Аркестр імя Леаніда Іванова для большасці «народнікаў» становіцца месцам працы і моцным стымулам для «шліфавання» свайго майстэрства.

Л. Т. *Акрамя Магілёва, якія яшчэ рэгіёны вызначыліся таленавітымі музыкантамі на мінулым конкурсе?*

М. М. Добра выступалі канкурсанты з Віцебска, Гомеля, Мінска. Ёсць перспектыўныя кадры ў Брэсце, Гродна, Наваполацку. Прыемна парадавалі асобныя раённыя музычныя ўстановы. Тым не менш выкладчыкі музычных школ (асабліва на перыферыі) выказвалі занепакоенасць тым, што падае зацікаўленасць дзяцей і іх бацькоў не толькі да домры, але наогул да музыкі. Утрымаць вучняў у музычных школах з кожным годам становіцца ўсё цяжэй, і прэстыж прафесіі музыканта зніжаецца, не кажучы ўжо пра тое, што выкладчыку музыкі трэба вельмі пастарацца, каб чым-небудзь прывабіць дзіцяці ў музычную школу. З наборамі на гітару і фартэпіяна праблем не назіраецца. А сітуацыя з домрай, балалайкай, баянам, цымбаламі даволі складаная. Некаторыя бацькі нават не ведаюць, што гэта за інструмент такі — домра.

Л. Т. *Чаму, як ты лічыш?*

М. М. Магчыма таму, што домра і мандаліна, балалайка і гітара — на тэлебачанні рэдкія госці. Гэта камерныя інструменты, і гучаць яны ў асноўным у малых залах, такіх як Верхні Горад, філарманічная зала імя Р. Шырмы. Там лепшая для іх акустыка. Зразумела, што сабраць вялікую аўдыторыю на нашы канцэрты немагчыма. А паколькі зараз усё прынята пераводзіць на камерцыйныя рэжысы, мы лічымся малабюджэтнай галіной мастацтва, свайго роду малым жанрам. Адсюль пэўна і меркаванне некаторых дзеячоў культуры, што нас не трэба паказваць па тэлевізары, што мы не для масавай аўдыторыі, а для спецыялізаванай. Але ж на маё меркаванне, каб пра нас часцей гаварылі ў СМІ, паклоннікаў домрава-мандаліннага мастацтва было б значна больш.

Л. Т. Аднойчы я падумала: «Можа домра цікава толькі мне і маім калегам па рамяству?» і запрасіла на канцэрт зусім далёкага ад музыкі чалавека, каб высветліць яго рэакцыю на гучанне народных інструментаў. Гэты чалавек быў у вялікім захапленні не толькі ад домры, але ад усіх народных інструментаў (балалайка, баяна, цымбал). Ён ніколі падобнага не чуў і не бачыў. Больш таго, усе мае знаёмыя (не музыканты), якія хоць аднойчы пабывалі на нашых кафедральных канцэртах, імкнуліся трапіць на гэтыя канцэрты зноў і зноў. На апошнім канцэрте мы зрабілі своеасаблівы мікст цымбальнага аркестра з народнымі духавымі інструментамі. Прысутныя былі вельмі расчараваныя і ўвесь час потым пыталі: «А дзе вашы домрачкі, балалаечкі? Мы так хацелі пачуць іх душэўнае, пяшчотнае гучанне».

М. М. Гэта сведчыць толькі пра тое, што ў нас ёсць свая аўдыторыя, свае прыхільнікі.

Л. Т. Мне ўспамінаецца адзін з канцэртаў, які праходзіў у Чырвоным касцёле. Ты ўпершыню выконваў на мандаліне (!) адзін з самых складаных скрыпічных твораў — Інтрадукцыю і ронда-

капрычыёза Сен-Санса. Уся зала была ў захапленні, а немцы, якія сядзелі за мной, нават паўставалі са сваіх месцаў, бо такой феноменальнай тэхнікі, здавалася, яны яшчэ не чулі.

М. М. (усміхаецца). Дзякуй на добрым слове, а таксама за кнігу «Народна-інструментальнае выканальніцтва Беларусі», якая нядаўна пабачыла свет. Там знайшлі адлюстраванне ўсе поспехі і мае, і маіх вучняў, і не толькі маіх. Шчыра віншую цябе з гэтай грунтоўнай працай, якая стала для «народнікаў» сапраўдным падарункам.

Л. Т. Вялікі дзякуй. Твае творчыя і педагогічныя поспехі відавочны не толькі мне. Калісьці Аляксандр Цыганкоў у сваім інтэрв'ю асобна адзначыў твае арганізатарскія здольнасці і талент менеджара, выніковасць тваёй грамадскай дзейнасці. Гэта абумоўлена шэрагам вашых сумесных маштабных праектаў, канцэртных тураў па гарадах Беларусі з прыцягненнем дамрыстаў і мандаліністаў рознага ўзроўню: выхаванцаў музычных школ, каледжаў, іх педагогаў. Потым да сваіх праектаў ты далучыў выдатнага расійскага музыканта — балалаечніка Андрэя Гарбачова, які ўзначальвае кафедру народных інструментаў Расійскай акадэміі музыкі імя Гнесіных. *Што азначае для цябе такое плённае творчае супрацоўніцтва з вядучымі выканаўцамі бліжняга замежжа?*

М. М. Па-першае, каштоўны вопыт. Феноменальнае майстэрства гэтых прызнаных у свеце музыкантаў дае моцны зарад адухоўленасці. Сумесная ігра з такімі віртуозамі зараджае ўсіх, хто датыкаецца датакага высокага мастацтва і ў якасці сутворцаў, і ў якасці слухачоў, пашырае рады нашых паклоннікаў. Па-другое, магчымасць пазнаёміцца і набыць новы сучасны рэпертуар. Пра Цыганкова нават казаць няма патрэбы: без яго музыкі не абыходзіцца ніводны конкурс, ніводны канцэрт «народнікаў». Яго творы іграюць не толькі дамрысты, іх перакладаюць на свае інструменты балалаечнікі, цымбалісты, аркестранты. Дзякуючы міжнародным творчым кантактам мы маем магчымасць пазнаёміцца з творами вядомых расійскіх кампазітараў, такіх як Ігар Рагалёў, Кірыл Волкаў, Міхаіл Бронэр, Яфрэм Падгайц, таксама здабыць суперсучасны, авангардны матэрыял кампазітараў далёкага замежжа: Герберта Баўмана, Ясуо Кувахары, Такашы Очы, Рафаэле Калачы і інш. Па-трэцяе, у выніку такіх міжнародных кантактаў беларускія дамрысты і мандаліністы (мае вучні Вольга Дубоўская, Кацярына Пракопчык, Наталля Корсак і іншыя) былі запрошаны ў

замежныя гастрольныя туры, каб паказаць сваё майстэрства і пазнаёміць замежных слухачоў з музыкай беларускіх аўтараў. Павінен адзначыць, што творы нашых кампазітараў, такіх як Андрэй Шпянёў, Уладзімір Каральчук, Уладзімір Кур'ян і іншыя, карыстаюцца за мяжой вялікім пошывам. Творчае супрацоўніцтва з замежнымі музыкантамі такога ўзроўню, безумоўна, спрыяе прафесійнаму росту беларускіх дамрыстаў і мандаліністаў.

Л. Т. Я ведаю, што ты пастаянна прыцягваеш сваіх вучняў да ўсіх праектаў, гастрольных тураў, мабыць таму яны так добра прыстасаваны да творчых пошукаў і самастойнага паспяховага «плавання». Сярод тых, хто ад'ехаў за мяжу пасля заканчэння навучання, можна назваць толькі Кацю Пракопчык і Вольгу Дубоўскую, усе іншыя паспяхова працуюць у нас на педагогічнай і канцэртнай ніве, і што самае галоўнае — з домрай не растаюцца, актыўна развіваюць сваю артыстычную кар'еру. З тваіх вучняў склалася своеасаблівая кагорта дамрыстаў-выканаўцаў: Святлана Барэйка, Наталля Змітровіч, Алена Дзікавіцкая, Марына Слабацкая і іншыя. *Не баішся канкурэнцыі?*

М. М. Як бы банальна гэта не гучала, здаровая канкурэнцыя — рухавік прагрэсу. Сапраўдным музыкантам, калі ім ёсць што сказаць (сыграць), канкурэнцыя не памеха. Акрамя таго, прыемна адчуваць, што на домру і мандаліну ёсць попыт, ёсць свае прыхільнікі, іх колькасць пашыраецца, праўда, не так хутка, як хацелася б. Не магу не назваць маіх калег па рамяству, якія таксама ўносяць лепту ў нашу агульную справу. Гэта прафесар Беларускай акадэміі музыкі Галіна Віктараўна Асмалоўская, дацэнт Леанід

А. Цыганкоў і М. Марэцкі

Іванавіч Чарняк, выкладчык Мінскага музычна-нага каледжа імя Глінкі і ўніверсітэта культуры і мастацтваў Яраслаў Аляксандравіч Валасюк, які нядаўна адзначыў свой 60-гадовы юбілей у межах штогодніх міжнародных дзён мандаліна-гітарнай музыкі «Мандалінісіма».

Л. Т. Так, я была на гэтым юбілейным канцэрце, які адбыўся 6 красавіка. Вельмі ўразіла цёплая, амаль хатняя атмасфера вечарыны, мноства салістаў, віншаванняў, тое прафесійнае яднанне вакол Яраслава Аляксандравіча, які сціпла і плённа працуе ў дзвюх музычных установах шмат гадоў. Прыемна, што прыехалі яго вучні з розных куткоў Беларусі (былі нават расіяне). Канешне, не абышлося без добра вядомага слухачам ансамбля выкладчыкаў народных інструментаў Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя Глінкі пад кіраўніцтвам Яраслава Валасюка. Сапраўдным адкрыццём для мяне стаў Мінскі мандаліна-гітарны (неапалітанскі) аркестр, які вы стваралі разам. (Больш за ўсё мяне кранула тое, што на гэтай вечарыне сам Мікалай Марэцкі, будучы актыўным удзельнікам канцэрта, адышоў на другі план, каб аддаць яму даніну павагі з нагоды юбілейнага свята. Вось гэтыя чалавечыя і прафесійныя шчодрасць, уменне, мабыць, стан душы — саступіць перад менш тытулаваным паплекнікам, падтрымаць таленавітых вучняў — характэрная рыса М. Марэцкага, сведчанне сапраўднага таленту.)

На маю думку, гэта вельмі перспектыўная ідэя аб'яднаць мандаліны і гітары ў адзінае гучанне.

М. М. Цалкам з табою згодзен. Сама ідэя не новая. Стварыць неапалітанскі аркестр у Беларусі спрабавалі не аднойчы, але ж замацаваць гэту ідэю, надаць ёй пастаянны характар, прыцягнуць прыхільнікаў, выкладчыкаў і студэнтаў з розных устаноў да сумеснай творчасці даволі складана. І мы гэта здолелі. Звычайна ў народна-інструментальных калектывах уся практыка аркестравага выканальніцтва для гітарыстаў зводзілася да таго, каб перасадзіць іх на балалайку-альт, альбо на домру-бас, што выклікала адмоўныя пачуцці ад такога музыцыравання. А ў неапалітанскім аркестры яны граюць на сваіх інструментах. Спалучэнне тэмбраў мандаліны і гітар — класіка жанру. Шкада толькі, што канцэртныя і гастрольныя магчымасці гэтага аматарскага калектыву абмяжоўваюцца асноўнай выкладчыцкай працай і вучобай удзельнікаў аркестра. Будзем спадзявацца, што калі-небудзь у нашай краіне з'явіцца неапалітанскі ансамбль ці аркестр на прафесійнай аснове.

Л. Т. Па сутнасці, «Мандалінісіма» ў Мінску праводзіцца ў чацвёрты раз. З 2009 года кожную вясну мы маем магчымасць чуць мандаліну ў розных ансамблевых спалучэннях з удзелам дамрыстаў, мандаліністаў, гітарыстаў Беларусі,

Расіі, таксама музыкантаў далёкага замежжа (Германіі, Францыі, Японіі, Венесуэлы). Як узнікла ідэя міжнародных дзён «Мандалінісіма»?

М. М. Асноўнай рухаючай сілай з'яўляецца жаданне граць, агучваць новыя творы, спрабаваць новыя ансамблевыя ідэі. Цікаўнасць да творчасці паплекнікаў таксама прысутнічае. Заўсёды хочацца ведаць, чаго вартыя мы самі і нашы калегі па мастацтве. А калі ўлічыць той факт, што нават птушкі кожны год вяртаюцца ў родныя пенаты, то што казаць пра нашых суайчыннікаў, хто па волі року апынуўся за мяжой? Ім таксама, як пералётным птушкам, патрэбен глыток паветра з радзімы. Такім вольным чынам і ўзнікла ідэя аб'яднаць нашы агульныя творчыя намаганні ў адно рэчышча. У розныя гады на «Мандалінісіма» пабывалі сямейны дуэт Ян Скрыган (гітара) і Кацярына Пракопчык (домра), якія цяпер жывуць і працуюць у Германіі, Павел Кухта (гітара), дамрыст Яўген Ваўчкоў з Расіі, прафесары з Германіі Міхаэль Тростэр (гітара) і Штэфан Трэкель (мандаліна), гітарыстка з Японіі Ака Іта, мандаліністы Сабіна Марээ з Францыі і Рыкарда Сандавал з Венесуэлы і іншыя.

Л. Т. Чым для цябе з'яўляецца домра: прафесіяй, сродкам самавыразнасці, прызначаннем альбо спосабам фінансавага існавання?

М. М. Для музыканта-інструменталіста выбар інструмента раўнаважны выбару жонкі, ці як у герояў фільма Феліні «Рэпетыцыя аркестра». І тут нельга памыліцца. Калі жонка падабаецца — гэта на ўсё жыццё, калі не — вынік вядомы. А ў маім выпадку домра — і жонка, і каханка, і сяброўка, адным словам, верная спадарожніца жыцця.

Л. Т. З цягам часу ў гэтай спадарожніцы з'явілася саперніца, я маю на ўвазе мандаліну. Як цяпер у тваім жыцці спалучаюцца гэтыя дзве сяброўкі — домра і мандаліна?

М. М. Нікому з іх не магу аддаць перавагу. Гэтыя два інструменты як бы дапаўняюць адзін аднаго. Мой канцэртны рэпертуар значна папоўніўся выдатнымі класічнымі творамі для мандаліны: Вівальдзі, Гумеля, Хофмана, Самарціні. Мандаліну ў сваіх партытурах выкарыстоўвалі Моцарт, Пракоф'еў, Вердзі. З вялікім захапленнем сёння прымаю ўдзел у новай пастаноўцы балета Валерыя Гаўрыліна «Анюта», якая падрыхтавана ў нашым Нацыянальным тэатры оперы і балета, дзе таксама гучаць мандаліна, баян. Геніяльная музыка!

Л. Т. Больш за 30 гадоў ты з'яўляешся вядучым салістам Белдзяржфілармоніі ў такім рэдкім жанры домрава-мандалінага выканальніцтва і менавіта дзякуючы табе і тваім калегам гэты жанр умацаваўся на прасторах краіны. І што самае цэннае: ты прывёў за сабой на прафесійную сцэну сваіх вучняў — лаўрэатаў рэспубліканскіх

і міжнародных конкурсаў, якія разам з табой з'яўляюцца салістамі філармоніі. У каго з іх больш магчымасцей дарасці да ўзроўню Марэцкага? І самае галоўнае, што для гэтага патрэбна?

М. М. Ты некалькі перабольшваеш. На самай справе некаторыя з іх сёння мяне перараслі, як, напрыклад, салістка філармоніі Наталля Корсак — вельмі таленавітая дамрыстка і мандаліністка, уладальніца прэстыжных прэмій на міжнародных конкурсах у Расіі, Германіі, Японіі, Грэцыі, Люксембургу. На сённяшні момант яна мае адзінаццаць (!) узнагарод.

Л. Т. Без перабольшвання можна казаць, што Наталля Корсак — адна з лепшых мандаліністак у свеце. У руках Наталлі маленькая, пяшчотная мандаліна гучыць як сапраўдны аркестр. Я ніколі не чула такога моцнага гучання мандаліны, як у яе. На першым беларускім канале была кароткая інфармацыя пра заваяванне Корсак Гран-пры на конкурсе ў Люксембургу. Што гэта за конкурс? Ці можна даведацца пра яго больш падрабязна?

М. М. Гэта першы вопыт правядзення міжнароднага конкурсу мандаліністаў у Люксембургу. Сярод канкурсантаў былі прадстаўнікі з Расіі, Украіны, Германіі, Францыі, Італіі, Іспаніі, Японіі. Тры туры найскладанай праграмы, якую можна супаставіць па колькасці гучання з сольным канцэртамі, Наташа выканала выдатна. Дапамагаў ёй вядомы беларускі гітарыст Яўген Грыдзюшка, частку праграмы яны выконвалі разам.

Л. Т. Ты вядучы спецыяліст у сваёй галіне, лаўрэат першай прэміі самых прэстыжных міжнародных конкурсаў, уладальнік медаля Францыска Скарыны, ініцыятар шматлікіх музыкальных праектаў з ўдзелам вядомых беларускіх і за-

межных музыкантаў, дацэнт Акадэміі музыкі, які падрыхтаваў мноства лаўрэатаў самага высокага гатунку. Колькі рэпертуару ты перайграў, колькі канцэртаў правёў, а культурнае кіраўніцтва быццам цябе не заўважае, быццам няма Марэцкага, ён не заслужаны, не народны, не прафесар. Што павінна думаць моладзь, глядзячы на такі адмоўны прыклад?

М. М. Мне вельмі няёмка пра гэта чуць. Няёмка таму, што ты не адна мне пра гэта гаворыш. Я ж не магу сам сабе прысвоіць званне ці ступень. Разам з тым грэе душу тое, што мой выпадак хвалюе многіх маіх калег і не толькі дамрыстаў. На жаль, у такім становішчы аказваюцца некаторыя музыканты-акадэмісты ў нашай краіне і па-за яе межамі. Дастаткова нагадаць доўгую валакіту са званнем заслужанага артыста Расіі выдатнага кампазітара і дамрыста Аляксандра Цыганкова ў той час, калі яго творы гучалі па ўсёй краіне, а яго грамадская дзейнасць вылілася ў наладжванне міжнароднага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах у Чарапаўцы, які ён патрановаў увесь час, колькі гэты конкурс існаваў. У сувязі з гэтым беларускія дамрысты нават падавалі петыцыю ў саюзнае міністэрства культуры.

Л. Т. І ў канцы нашай размовы дазволь стандартнае пытанне пра бліжэйшыя творчыя планы.

М. М. Пасля правядзення апошняга конкурсу імя Жыновіча ў Лідзе і Брэсце і адметных вынікаў на ім магілёўскай школы, неяк сама сабой узнікла ідэя правядзення ў Магілёве фестывалю домравамандалінай музыкі, тым больш, што для гэтага ёсць усе падставы: таленавітыя вучні, выкладчыкі і самае галоўнае — зацікаўленае кіраўніцтва.

Л. Т. Дзякуй за цікавую размову.

матэрыял падрыхтавала **Л. Гарачова.**